

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM

HOÀNG THỊ CÚC

**CÔNG CUỘC XÓA ĐÓI, GIẢM NGHÈO
Ở HUYỆN PHÚ BÌNH, TỈNH THÁI NGUYÊN
(2001 - 2015)**

Chuyên ngành: Lịch sử Việt Nam
Mã số: 60.22.03.13

LUẬN VĂN THẠC SĨ NHÂN VĂN

Người hướng dẫn khoa học: TS. Nguyễn Xuân Minh

Thái Nguyên, năm 2016

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu của riêng tôi, các số liệu, kết quả nghiên cứu trong Luận văn là trung thực.

Thái Nguyên, tháng 9 năm 2016

Tác giả luận văn

Hoàng Thị Cúc

LỜI CẢM ƠN

Trong quá trình thực hiện đề tài, tôi đã nhận được sự giúp đỡ nhiệt tình và sự đóng góp quý báu của nhiều cá nhân và tập thể đã tạo điều kiện thuận lợi để tôi hoàn thành luận văn.

Lời đầu tiên tôi xin bày tỏ lòng biết ơn sâu sắc tới thầy giáo hướng dẫn TS. Nguyễn Xuân Minh là người thầy đã hướng dẫn và chỉ bảo tôi trong suốt quá trình nghiên cứu và thực hiện Luận văn: *Công cuộc xóa đói giảm nghèo ở huyện Phú Bình, tỉnh Thái Nguyên (giai đoạn 2001 – 2015)*.

Tôi xin bày tỏ lòng biết ơn sâu sắc tới các thầy, cô giáo Khoa Lịch sử, Khoa Sau Đại học Trường Đại học Sư phạm – Đại học Thái Nguyên đã chỉ bảo tận tình, động viên, khích lệ tôi trong thời gian học tập và hoàn thành luận văn.

Đồng thời, tôi xin cảm ơn Sở Giáo dục và Đào tạo tỉnh Thái Nguyên, Trường THPT Phú Bình - Thái Nguyên đã tạo điều kiện thuận lợi cho tôi trong quá trình học tập.

Cuối cùng, tôi xin gửi lời cảm ơn chân thành tới bạn bè, đồng nghiệp và những người thân trong gia đình đã giúp đỡ tôi trong suốt quá trình học tập và hoàn thành Luận văn

Thái Nguyên, ngày 13 tháng 9 năm 2016

Tác giả luận văn

Hoàng Thị Cúc

MỤC LỤC

	Trang
Trang bìa phụ	
Lời cam đoan.....	i
Lời cảm ơn	ii
Mục lục	iii
Danh mục các bảng, biểu.....	iv
MỞ ĐẦU	1
Chương 1 THỰC TRẠNG ĐÓI, NGHÈO Ở HUYỆN PHÚ BÌNH TRƯỚC NĂM 2001	11
1.1. Những quan điểm về đói, nghèo	11
1.1.1. Quan điểm của thế giới.....	11
1.1.2. Quan điểm của Đảng, Nhà nước ta	13
1.2. Thực trạng về đói, nghèo ở huyện Phú Bình	19
1.2.1. Khái quát điều kiện tự nhiên và tài nguyên thiên nhiên.....	19
1.2.2. Đặc điểm kinh tế, xã hội.	23
1.2.3. Thực trạng đói, nghèo ở huyện Phú Bình.....	26
1.2.4. Các nguyên nhân dẫn đến đói, nghèo.....	28
Tiểu kết chương 1.....	30
Chương 2. QUÁ TRÌNH THỰC HIỆN XÓA ĐÓI, GIẢM NGHÈO Ở HUYỆN PHÚ BÌNH TỪ NĂM 2001 ĐẾN NĂM 2015	31
2.1. Quan điểm của Đảng, Nhà nước về xóa đói giảm nghèo và sự vận dụng của địa phương.....	31
2.1.1. Quan điểm của Đảng và Nhà nước về xóa đói, giảm nghèo	31
2.1.2. Sự vận dụng của đảng bộ, chính quyền địa phương.	37
2.2. Quá trình thực hiện chương trình xóa đói, giảm nghèo ở huyện Phú Bình..	38
2.2.1. Giai đoạn 2001- 2005	38
2.2.2. Giai đoạn 2006 - 2010.	49

2.2.3. Giai đoạn 2011 - 2015	58
Tiểu kết chương 2.....	72
Chương 3 ĐÁNH GIÁ VIỆC THỰC HIỆN XÓA ĐÓI, GIẢM NGHÈO Ở	
HUYỆN PHÚ BÌNH	74
3.1. Thành tựu	74
3.1.1. Trên lĩnh vực kinh tế.....	74
3.1.2. Trên lĩnh vực xã hội.....	83
3.2. Hạn chế và nguyên nhân của hạn chế	89
3.2.1. Hạn chế	89
3.2.2. Nguyên nhân của hạn chế.	89
3.3. Một số giải pháp tăng cường hiệu quả công tác xóa đói, giảm nghèo ở huyện Phú Bình	91
3.3.1. Giải pháp kinh tế	91
3.3.2. Giải pháp văn hóa, xã hội	93
3.3.3. Giải pháp về thể chế	93
Tiểu kết chương 3.....	94
KẾT LUẬN	95
TÀI LIỆU THAM KHẢO	100
PHỤ LỤC	

DANH MỤC CÁC BẢNG, BIỂU

Trang

Bảng 1.1- Chuẩn đói nghèo ở Việt Nam qua các giai đoạn (Căn cứ QĐ số 09/2011/QĐ-TTg Về việc ban hành chuẩn hộ nghèo, hộ cận nghèo).....	17
Bảng 1.2- Tổng hợp kết quả điều tra xác minh hộ nghèo ở huyện Phú Bình tính đến ngày 1/1/ 2001	27
Bảng 2.1. Kết quả rà soát xác minh hộ nghèo huyện Phú Bình (<i>Giai đoạn 2006 – 2010</i>)	50
Bảng 2.2. Tổng hợp kết quả giảm nghèo huyện Phú Bình giai đoạn 2006 – 2010...	58
Biểu 2.3. Biểu tổng hợp kết quả điều tra hộ nghèo, hộ cận nghèo giai đoạn 2011 - 2015	60
Bảng 2.4. Kết quả điều tra hộ nghèo đầu năm 2011 - cuối năm 2015.....	70
Bảng 2.5. Kết quả điều tra hộ cận nghèo đầu năm 2011 - cuối năm 2015	71
Bảng 3.1- Cơ cấu kinh tế huyện Phú Bình, tỉnh Thái Nguyên giai đoạn 2001 - 2015	74
Bảng 3.2. Diện tích - sản lượng lúa giai đoạn 2000 - 2014.....	76
Bảng 3.3- Tình hình chăn nuôi gia súc của huyện Phú Bình các năm 2000 - 2005 - 2010 - 2014 - 2015	77
Bảng 3.4: Diện tích - sản lượng nuôi trồng thủy sản huyện Phú Bình các năm 2000 - 2005 - 2010 - 2015	78

MỞ ĐẦU

1. Lí do chọn đề tài

Ngày nay, đói nghèo vẫn là nỗi ám ảnh thường trực đối với cả loài người, là một vấn đề xã hội mang tính toàn cầu. Đói nghèo diễn ra trên tất cả các châu lục với những mức độ khác nhau, đặc biệt ở các nước đang phát triển. Sự đói nghèo của dân cư đang là một vấn đề nhức nhối rất cấp bách phải giải quyết, nhưng việc xóa đói giảm nghèo là vô cùng khó khăn. Đây thật sự là một thách thức lớn đối với sự phát triển của các nước trên thế giới, trong đó có Việt Nam. Nhận thức rõ điều này, Đảng và Nhà nước ta luôn chú trọng đến vấn đề xóa đói, giảm nghèo.

Trong nhiều năm nay, chương trình về xóa đói, giảm nghèo do Đảng và Nhà nước đề ra đã được thực hiện và đạt nhiều thành tựu quan trọng. Nền kinh tế nước ta tăng trưởng khá nhanh, đời sống của nhân dân được cải thiện rõ rệt. Tuy vậy, công tác xóa đói, giảm nghèo vẫn còn nhiều bất cập làm ảnh hưởng không nhỏ tới mục tiêu công bằng xã hội trong tiến trình phát triển bền vững của đất nước. Một bộ phận không nhỏ trong nhân dân, nhất là nhân dân ở vùng sâu, vùng xa, vùng đặc biệt khó khăn đang chịu cảnh đói nghèo, chưa đảm bảo được các điều kiện tối thiểu của cuộc sống; sự phân hóa giàu nghèo diễn ra ngày càng sâu sắc.

Việt Nam vốn là một nước nghèo, với khoảng 80% dân số sống ở khu vực nông thôn và 70% lực lượng lao động trong lĩnh vực nông nghiệp. Cùng với đó là sự phát triển chậm của lực lượng sản xuất, sự lạc hậu về kinh tế và trình độ phân công lao động thấp kém dẫn đến năng suất lao động xã hội và mức tăng trưởng xã hội thấp. Trong quá trình phát triển đất nước, với chủ trương phát triển một nền kinh tế thị trường theo định hướng xã hội chủ nghĩa có sự quản lý của Nhà nước, thì công tác xóa đói, giảm nghèo vừa là một nhiệm vụ chiến lược của công cuộc phát triển kinh tế - xã hội, vừa là phương tiện để đạt được mục tiêu *Dân giàu, nước mạnh, xã hội công bằng, dân chủ, văn minh*.

Do vậy, Đảng, Nhà nước ta đã và đang tập trung các nguồn lực, triển khai đồng bộ, thống nhất và có hiệu quả các giải pháp, chính sách nhằm xóa đói, giảm nghèo phù hợp với định hướng phát triển kinh tế, xã hội của đất nước; hỗ trợ trực tiếp các xã nghèo, hộ nghèo những điều kiện cần thiết để phát triển sản xuất, tăng thu nhập, ổn định đời sống, tự vươn lên thoát khỏi đói nghèo.

Trong các kì Đại hội của Đảng Cộng sản Việt Nam, vấn đề xóa đói giảm nghèo được nhiều lần đề cập tới. Đại hội VIII của Đảng (1996) đã xác định: *“Xóa đói, giảm nghèo là một trong những chương trình phát triển kinh tế - xã hội vừa cấp bách trước mắt vừa cơ bản lâu dài”*. Thủ tướng Chính phủ đã phê duyệt và triển khai chương trình mục tiêu Quốc gia xóa đói, giảm nghèo.

Thực hiện chủ trương của Đảng và Nhà nước, cho đến nay tất cả các tỉnh, thành trong cả nước đều đã xây dựng chương trình xóa đói, giảm nghèo phù hợp với điều kiện tự nhiên, kinh tế, xã hội của từng địa phương, từng khu vực. Tại Thái Nguyên, Ủy ban Nhân dân tỉnh đã phê duyệt Quyết định số 2803/QĐ-UB ngày 20/9/2002 Chương trình mục tiêu Quốc gia về xóa đói, giảm nghèo giai đoạn 2001 - 2005. Chương trình này đã được triển khai đồng bộ ở tất cả các ngành, các cấp, các tổ chức xã hội.

Phú Bình là một huyện trung du, địa đầu phía Đông Nam tỉnh Thái Nguyên, có diện tích tự nhiên 249,36 km², với số dân 146.086 người thuộc 14 thành phần dân tộc. Trong quá trình phát triển kinh tế - xã hội, bên cạnh những lợi thế, huyện Phú Bình phải đương đầu với nhiều khó khăn, thách thức không nhỏ. Là một huyện trung du, đất không rộng, mật độ dân số cao và biến động cơ học của dân số là âm, đến nay Phú Bình vẫn là một huyện nghèo, kinh tế thuần nông, kém phát triển. Đời sống nhân dân còn nhiều khó khăn, sức mua và thị trường nội huyện eo hẹp, cơ sở hạ tầng, đặc biệt là hệ thống đường giao thông liên tỉnh, liên xã còn yếu. Vì vậy, xóa đói, giảm nghèo được coi là một trong những nhiệm vụ quan trọng hàng đầu trong công cuộc phát triển kinh tế - xã hội của huyện Phú Bình.

Ở huyện Phú Bình, Chương trình mục tiêu Quốc gia về xóa đói giảm nghèo được triển khai từ năm 1999. Trong quá trình triển khai thực hiện, với tinh thần quyết tâm cao của Đảng bộ, chính quyền và nhân dân các dân tộc trong huyện, cùng với sự quan tâm giúp đỡ của Đảng và Nhà nước, công tác xóa đói giảm nghèo của huyện đã đạt được nhiều thành tựu to lớn và đảm bảo được mục tiêu Nghị quyết Đại hội Đảng bộ tỉnh, huyện đề ra: Trong Báo cáo chính trị trình Đại hội đại biểu Đảng bộ huyện lần thứ XXIII, Ban Chấp hành Đảng bộ huyện (khóa XXII) khẳng định: Chương trình xóa đói giảm nghèo thời kì 1996 – 2000 đã đạt được mục tiêu đề ra. Tỷ lệ hộ đói nghèo giảm từ 14,27% năm 1996 xuống còn 11,05% năm 1999, bình quân mỗi năm giảm được 1,07 [27, tr.7]. Tuy nhiên so với các địa phương trong tỉnh, số hộ nghèo của huyện vẫn chiếm tỉ lệ cao.

Là người con sinh ra và lớn lên tại huyện Phú Bình, từng chứng kiến sự đổi thay của quê hương và hiện là giáo viên giảng dạy bộ môn Lịch sử ở một trường trung học phổ thông trên địa bàn huyện, tôi thấy cần đi sâu tìm hiểu quá trình thực hiện cuộc vận động xóa đói giảm nghèo; coi đây là một việc làm không chỉ có ý nghĩa khoa học, mà còn có giá trị thực tiễn sâu sắc.

Xuất phát từ lí do nói trên, chúng tôi mạnh dạn chọn vấn đề *Công cuộc xóa đói, giảm nghèo ở huyện Phú Bình, tỉnh Thái Nguyên (2001-2015)* làm đề tài Luận văn Thạc sĩ Khoa học Lịch sử.

2. Lịch sử nghiên cứu vấn đề

Vấn đề xóa đói, giảm nghèo luôn luôn là mối quan tâm của các cấp lãnh đạo Đảng và Nhà nước ta. Đó cũng là vấn đề được các nhà khoa học nghiên cứu dưới nhiều góc độ và mức độ khác nhau. Nhiều công trình nghiên cứu của các nhà khoa học đã được công bố.

Năm 1996, PTS. Đỗ Thị Bình, Lê Ngọc Hân công bố tác phẩm: *Phụ nữ nghèo nông thôn trong điều kiện kinh tế thị trường*, Nxb Chính trị Quốc gia. Các tác giả nêu rõ các quan niệm về phân hóa giàu nghèo; tình trạng đói nghèo

ở nước ta và trên thế giới; đánh giá thực trạng đời sống, các khó khăn và yêu cầu của phụ nữ nghèo nông thôn. Từ đó, các tác giả đưa ra các khuyến nghị khoa học làm cơ sở cho việc hoạch định chính sách XĐGN, giúp phụ nữ nghèo nông thôn vươn lên.

Năm 1997, Nhà xuất bản Chính trị Quốc gia phát hành cuốn sách *Vấn đề xóa đói giảm nghèo ở nông thôn nước ta hiện nay* của tác giả Nguyễn Thị Hằng. Trong tác phẩm này, tác giả đã đánh giá khá đầy đủ về thực trạng nghèo đói ở Việt Nam; trên cơ sở đó đề ra biện pháp xóa đói giảm nghèo ở nông thôn nước ta đến năm 2000.

Năm 2001, Nhà xuất bản Nông nghiệp xuất bản cuốn sách *Nghèo đói và xóa đói giảm nghèo ở Việt Nam* của tập thể tác giả do TS Lê Xuân Bá làm chủ biên. Các tác giả đã phản ánh tổng quan về đói nghèo trên thế giới, đưa ra những phương pháp đánh giá về nghèo đói hiện nay, nghèo đói ở Việt Nam và nghiên cứu thực tiễn về nghèo đói ở tỉnh Quảng Bình. Qua đó, các tác giả đưa ra một số quan điểm, giải pháp chung về xóa đói giảm nghèo ở Việt Nam.

Năm 2002, Nhà xuất bản Chính trị Quốc gia công bố tác phẩm *Xóa đói, giảm nghèo ở vùng dân tộc thiểu số ở nước ta hiện nay - Thực trạng và giải pháp* của Hà Quế Lâm. Tác giả đã phân tích nguyên nhân của tình trạng đói nghèo, thực trạng và giải pháp xóa đói, giảm nghèo ở vùng cao và miền núi nước ta, trong đó phân tích sâu về thực trạng và giải pháp xóa đói, giảm nghèo của đồng bào các dân tộc ít người ở vùng cao, miền núi.

Năm 2003, Bộ Lao động - Thương binh và Xã hội cho xuất bản cuốn sách *Xóa đói, giảm nghèo và giải quyết việc làm*. Nội dung cuốn sách đề cập vấn đề xóa đói, giảm nghèo ở Việt Nam khá cụ thể.

Năm 2005, Ban Thường vụ Huyện ủy Phú Bình cho xuất bản cuốn sách *Lịch sử Đảng bộ huyện Phú Bình 1930 - 2005*. Cuốn sách đã làm rõ quá trình ra đời, phát triển và vai trò lãnh đạo của Đảng bộ đối với mọi mặt công tác của địa phương qua các thời kì lịch sử. Vấn đề xóa đói giảm nghèo cũng được các tác giả đề cập một cách khái quát, chủ yếu nói đến kết quả và những mặt hạn chế.